

PROF. DR. RODERIC DAVISON

*D. Mehmet BURAK**

ÖZET

Bu çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Osmanlı-Türkiye tarihçisi ve bir Türk dostu olan Amerikalı Prof. Dr. Roderic H. Davison'un hayatı, tamamı İngilizce olan eserlerinin mahiyeti, düşünceleri ve Türk Tarihçiliğine katkıları incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Prof. Davison'un hayatı, bulunduğu görevler, aldığı burslar, meslekî kuruluşlardaki etkinlikleri, tebliğleri, öteki kuruluşlarda verdiği dersler, kitap yayıncılarına yaptığı danışmanlıklar ve George Washington Üniversitesi'ndeki akademik görevleri, eserleri: Kitapları, ortak yayınlanan kitapları, kitapçıkları, yayınları (makaleleri) eleştirileri ve incelemelerinin adları, basıldığı yer ve yıl listesi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

İkinci bölümde Prof. Davison'un tamamı İngilizce olan üç büyük eseri okunarak her kitabın kendi başlığı altındaki makaleler ve her kitabın önsözü de dahil olmak üzere bütün makalelerin özeti yayım sırasına göre incelenmiş ve eserin kendi başlığı altında özetlenmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

The study consists of two main chapters, each of which concentrates on a particular point of subject. This article deals with Prof. Dr. Roderic H. Davison, an American historian specialized in

* D. Mehmet BURAK, Kırıkkale Üniversitesi.

the Ottoman and the Turkish history; his biography, the purpose of his books which all written in English, his ideas and contributions to the Ottoman and the Turkish history. Chapter One consists of Prof. Davison's autobiography, positions held, fellowships, activities in professional associations, papers presented at professional meetings and conferences, lectures given at other institutions, consultant to publishers, on book manuscripts, services at the George Washington University and Prof. Davison's works: Books, coauthor and contributor, publications, booklet, handbook for teachers in secondary schools, articles and book reviews.

Chapter Two consists of a brief individual summary of the three significant books of Prof. Davison; with the articles and the Turkish translation has been introduced respectively.

I. PROF. DAVISON'UN HAYATI VE BULUNDUĞU GÖREVLER:

A. HAYATI

Tanzimat döneminin önemli tarihçilerinden, *Reform in the Ottoman Empire* başyapıtıyla tanıdığımız Prof. Dr. Roderic H. Davison 27 Nisan 1916'da Buffalo, New York'da doğdu¹. Babası Walter Seaman ve annesi Eloise Hollett'dir². Daha küçük yaşlarda tarihsel olaylar ve biyografi okumayı çok severdi. Okuduğu kitapların çoğu Amerikan tarihi hakkındaydı. Bu arada eski Yunan ve Roma uygarlıkları üzerinde de bazı çocuk kitapları okudu. Değişik zaman dilimleri ve bambaşka mekânlar hakkında bilgi edinmek Davison'a çok çekici geliyordu. Resimli bir dizinin de etkisi oldu. Yaz tatillerinde J. Carroll Mansfield'in hazırladığı "Önemli Tarihsel Olaylar" adlı resimli diziyi takip ederdi. 9 ve 10 yaşlarındanken bunları kesip defterine yapıştırıyordu³.

1. "Middle East Studies Association Bulletin (MESA)", 30 (July 1996), s. 137.

2. "Contemporary Authors", Who's Who in America, 1995, 49th Edition, vol. 1, s.

10.

3. Bilge Criss, "Yaşayan Türkologlar", Tarih ve Toplum, (Ocak 1993), sayı: 109, s.

31.

Osmanlı tarihine ilgisi 1920'li yıllarda babası Robert Kolej'de profesörlük yaparken başladı. Rumeli Hisarı'ndaki evleri hisara bakardı. Kristof Kolomb'un Amerika kıtasına ilk ayak basışından 40 yıl önce yapılmış bu kalenin yanbaşında yaşamak ve onu keşfe çıkılmak harikulâde bir deneyimdi. Ailesi Türkiye'nin diğer bölgelerine de seyahatler yaptığı için İstanbul dışındaki yöreleri de tanıma fırsatını buldu. Davison gençliğini İstanbul'da babasının profesör olarak çalıştığı Robert Kolej'de bir yıl özel öğrenci statüsünde okudu ve burada dört yabancı dil ve Avrupa tarihi dersleri aldı. Babası Walter Seaman Presbiteryen papazı, sonra profesör ve Auburn İlahiyat Fakültesi'ne dekan oldu⁴. Roderic Davison'un ailesinin tamamı akademisyendi. Kardeşleri, W. Phillips ve John H. Davison'da profesördü.

Roderic H. Davison Deerfield Akademisine devam etti ve sonra 1937 yılında Princeton Üniversitesi'nde lisansını tarih üzerine yaptı⁵. II. Dünya Savaşı'ndan önce Princeton Üniversitesi'nde Türk/Osmanlı tarihi dersleri yoktu. Lisansüstü çalışmaları için Havard Üniversitesi'ne gitti ve bir dönem Yakın Doğu tarihi okudu. Bu ders Osmanlı tarihi ve Avrupa vilâyetlerini de içeriyordu. Osmanlılar hakkında alabildiği tek resmî ders bu oldu. Osmanlı tarihini kendi başına ve özel gayretleriyle öğrendi. Esas çalışma alanı modern Avrupa tarihidir. 1938 yılında Harvard Üniversitesi'nden Yüksek Lisans diploması aldı. Daha sonra, doktora tezi için Tanzimat devrini incelemek istedi; çünkü üzerinde çalışmış olduğu 19. yüzyıl Avrupa tarihi o zamanın Doğu sorunu ve Osmanlı İmparatorluğundaki yenileşme hareketleriyle yakından ilgiliydi. Tez danışmanı Prof. Dr. William Langer Tanzimat üzerine çalışması için Davison'u destekledi. İncelemeye değer bir konu olduğunu düşündüler, çünkü Edouard Engelhard'ın çalışmasından beri kimse bu konuda kapsamlı bir eser yayınlamamıştı. Davison, 1938'de araştırmaya başladığından Engelhardt'ın incelemesinden o yana 50 yıl

4. "(MESA)", 30 (July 1996), s. 138.

5. Ms. Barbara Marshall, "Curriculum Vitae of R. H. Davison", The President of George Washington University, (October 2, 1996).

geçmişti. Davison tezini tamamladıktan sonra Türkiye'de genç bir tarihçinin de konuyla ilgili bir tez yazmakta olduğunu öğrendi. Bu tezin adı *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*'ydi. Daha sonra bu genç tarihçi, yani Halil İnalcık, dünya çapında isim yaptı. 1942 yılında "Reform in the Ottoman Empire, 1856-1876" adlı teziyle Tarih doktorasını William Langer danışmanlığında Harvard Üniversitesi'nden aldı. Bu doktora teziyle isim yapan Davison'un eseri gözden geçirilerek 1963'de yayınlandı ve ikinci baskısı da 1973'de yapıldı⁶.

Davison Londra, Paris, Viyana ve İstanbul arşivlerinde Tanzimat üzerine çalışmak için bir burs kazandı. 1939 yazında Viyana'daki Haus-Hof-und Staatsarchiv'de çalışmaya başladı. Orada Habsburg elçilerinin Osmanlı İmparatorluğundaki gelişmeler hakkında yazdıkları kapsamlı raporları okudu. Fakat birkaç hafta sonra Viyana'dan ayrılması gerekti. Çünkü bursu veren kuruluş II. Dünya Savaşı patlak verdiğinden Davison'u Amerika'ya geri çağırdı. Hitler Polonya'yı istilâ etmiş ve savaş başlamıştı. Bu nedenle plânladığı gibi İstanbul'a gidemedi. Oysa ki Türkçesini ilerletmek ve 19. yüzyıla ait belgeleri okumak ve bilgi edinmek istiyordu. Osmanlı arşivinde ilk incelemesini 1964'de gerçekleştirebildi. "*Reform in the Ottoman Empire, 1856-1876*" adında yayınladığı kitap için Türkiye'de hiç bir arşivi kullanmadı. Eser, 1963'de basılmıştı. 1964'den sonra kullandığı Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı Hazine-i Evrak'da yürüttüğü araştırmalarda üzerinde durduğu konu Avrupa'nın büyük güçleriyle Osmanlılar arasındaki ilişkiler oldu. Olaylara ve müzakerelere Bâb-ı Âli'nin açısından bakmaya çalıştı. Avrupalı güçlerin bakış açısından, hattâ küçük Balkan devletlerinin açısından o kadar çok ve Osmanlı devleti açısından o kadar az tarih yazılmıştı ki, bu dengesizliği düzeltmek istedi. "*The Eastern Question Through Ottoman Eyes*" (Osmanlı Gözüyle Doğu Sorunu) adında bir çalışma yayınlamak istiyordu⁷.

6. "Middle East Studies Association Bulletin (MESA)", 30 (July 1996), s. 138.

7. Criss, "Yaşayan Türkologlar", Tarih ve Toplum, (Ocak 1993), Sayı: 109, s. 32.

Roderic Davison Buffalo'da doğmasına rağmen Türkiye'yi ve Türkleri çok seviyordu⁸. Çalışmalarının çoğu Osmanlı ve Türkiye tarihi ile ilgilidir. Çalışmaları uluslararası perspektiften Tanzimat devrini de içerip 19. yüzyılın son dönemini kapsıyor. Son yıllardaki çalışmalarında 19. yüzyıl Osmanlı dış ilişkileri ve Osmanlı diplomasisi hakkında bazı makaleler yazdı, ama kitap hâlâ yazılmadı. İçten, inandırıcı ve heyecan verici üslûbuyla eserler vermeye devam eden Davison; *Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923*, (1990), (Osmanlı ve Türk Tarihine Ait Makaleler), *The Near and Middle East: An Introduction to History and Bibliography* (1959), (Yakın ve Orta Doğu: Tarihine ve Bibliyografyasına Giriş), *Turkey* (1968), (Türkiye), *Turkey: A Short History* (1981-1988), (Türkiye: Kısa Tarihi), *The Diplomats 1919-1939* (1953), (Diplomatlar) adlı önemli yapıtların sahibidir. Prof. Davison'un üç kitabı, yirminin üzerinde kitap bölümü ve yetmiş civarında makale yanında, Washington Post gibi gazetelerde Türkiye'yi tanıtıcı makaleleriyle katıkda bulundu. Ayrıca, çok sayıda yerli ve yabancı televizyon ve radyo programlarına misafir konuşmacı olarak katıldı.

Akademik kariyerine Tarih Asistanı olarak 1942 yılında Princeton Üniversitesi'nde başladı. 1942-1946 yılları arasında "American Friends çocukları Service Committee"de görev yaptı. Vichy Fransasından Nazi katliamından Musevi kaçırılan yeraltı örgütünün bir ferdi olarak savaş hizmeti verdi. Paris düştüğünde Nazilerin elinde savaş esiri olarak kaldı⁹. 1944-1946 yılları arasında Sivil Halk Hizmet Kampında kaldı. Savaş sonrası esir değişiminde iki Alman esirine karşılık serbest bırakıldı.

1946-1947 yılında Princeton Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak tarih dersleri verdi. 1947 yılında George Washington Üniversitesi, Tarih Bölümü'nde Avrupa Tarihi Yardımcı Doçenti olarak iki yıl görev yaptı. 1949-1954 yıllarında aynı üniversitede

8. Alan Fisher, "Middle East Studies Association Bulletin (MESA)", 30 (July 1996), s. 137.

9. Criss, "In Memoriam" Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü. (19 Ağustos 1996).

8. John Simon Memorial Bursu, 1970-1971.

9. Sosyal İlimi Araştırma Kurulu / Amerikan Aydınlar Cemiyeti Kurulu, Yakın ve Orta Doğu Araştırma para ödülü, 1977-1978.

C. MESLEKİ KURULUŞLARDAKİ ETKİNLİKLERİ:

1. American Historical Association:

a) Committee on the Job Register, 1954-1960; Chairman, 1956-1959; Director of Job Registry at Annual Meeting, 1955.

b) Board of Editors, Guide to Historical Literature, new ed., 1956-1961.

c) Chairman, Committee on the Research Needs of the Profession, 1961-1964.

d) Committee on textbook on International Views of American History, 1966-1969.

e) Committee on International Historical Activities, 1972-1975.

f) Treasurer of the Association, 1973-1974.

g) Council of the Association, 1973-1974.

h) Committee on Housing the Association's Headquarters, 1974-1975.

2. Middle East Studies Association:

a) Founding Member, 1966.

b) Board of Directors, 1968-1970, 1976-1977.

c) President, 1974-1975.

3. Middle East Institute (Washington, D.C.):

a) Board of Governors, 1964-1983; Emeritus member, 1983-1996.

- b) Secretary, 1967-1970.
- c) Vice-President, 1976-1981.
- d) Committee on Publications, 1973-1983.
- e) Committee on the Library, 1974-1996.
- f) Annual Conference, Chairman, 1966.

4. Turkish Studies Association:

- a) Founding Member, 1971.
- b) Board of Directors, 1971-1975.
- c) President, 1980-1981.

5. Institute of Turkish Studies, Honorary Fellow, 1984- American Research Institute in Turkey;

- a) Board of Delegates, 1972-1976, 1978-1979.
- b) Committee on Publications, 1973-1975; Chairman, 1974-1975.

6. American Council of Learned Societies / Social Science Research Council:

- a) Conference Committee on Near and Middle East Studies, 1961.

7. American Peace Society, Board of Directors, 1954-1996.

8. Conference on Peace Research in History (of the American Historical Association): Board of Directors, 1965-1968; Vice-Chairman, 1969-1971.

9. National Council on Religion in Higher Education (now the Society for Values in Higher Education):

a) Committee on Projects and Research, 1952-1958; Chairman, 1953-1954.

b) Board of Selection, Post-Doctoral Cross-Disciplinary (Danforth) Fellowships, 1966-1973.

10. Hazen Foundation, Committee on the Studies of Values in Social Science Courses, 1954-1957.

11. American Friends Service Committee:

a) International Seminars and Conferences Committee, 1952-1958, 1963-1964; Chairman, 1955-1956.

b) Shipboard Orientation Program, Student Ships, 1947-1949; Director, 1948.

12. Institute of International Education, National Fulbright Selection Committee (pre-doctoral), 1953-1955.

13. Conference Board of Associated Research Councils, and Council for the International Exchange of Scholars, Fulbright Fellowships screening Committee (post-doctoral), 1974-1978, 1982-1983. National Selection Committee, NATO Scholarships, 1956 and 1960.

14. Committee for International Cooperation in Higher Education (CICHE) / USIA, Selection committee for grants to United States universities, 1985.

15. *Middle East Journal*, Board of Editors, 1954-1983.

16. *World Affairs*. Board of Editors, 1954-1996.

17. *Middle East Annual*, Board of Editors, 1981-1996.

18. National Geographic Society, consultant on historical atlas, articles, films.

19. Library of Congress, consultant on cataloging heads review, 1985.

20. Department of State, Foreign Service Institute, Lecturer on European diplomatic history, 1956-1957; lecturer on the history of the Near East, 1963-1986.

D. TEBLİĞLER

Prof. Davison tarafından sunulan bildiriler ve verilen konferansların eksiksiz bir listesini temin etmek mümkün değildir. En çok bulunduğu ve tebliğ sunduğu kurumlardan biri; American Historical Association; 1949, 1951, 1953, 1955, 1960, 1967, 1968, 1972, 1973, 1976, 1979 ve 1980. Bu yıllık konferansların ve toplantıların bir çoğunda hem başkanlık hem de yorumculuk yapmıştır, bazen herikisini de bir arada da yapmıştır.

Edinilen bilgilere göre; cemiyet gruplarına, belediye ile ilgili gruplara, kilise cemaati gruplarına, George Washington Üniversitesi öğrenci gruplarına ve Kulüplerine, Phi Beta Kappa ruhanî meclis toplantısı gruplarına, mezun olmuş eski öğrenci vb. gruplara ders verip sohbet etmiştir. Fakat bunların kayıtları henüz mevcut değildir.

Voice of America yayın ve televizyon programına da beş altı kez konuk konuşmacı olarak katıldı.

E. ÖTEKİ KURULUŞLARDA VERDİĞİ DERSLER:

1. University of Pennsylvania.
2. University of Virginia.
3. University of Massachusetts.
4. Amherst College.
5. Hebrew University (Jerusalem).
6. Hacettepe University (Ankara).
7. Istanbul University.

8. University of Kansas.
9. University of Texas (Austin).
10. Ball State University.
11. Wittenberg University.
12. University of Pettsburgh.
13. Hood College.
14. University of Winconsin (Eau Claire).
15. Mary Baldwin College.
16. Ann Arundel Community College.
17. University of Maryland (College Park).
18. John Hopkins School of Advanced International Studies.
19. Columbia University.
20. Montgomery College.
21. Baldwin-Wallace College.
22. University of North Carolina.
23. Georgetown University.
24. National War College.
25. Smithsonian Institution.
26. Textile Museum.
27. Princeton University.
28. McGill University.
29. University of Rhode Island.

F. KİTAP YAYINCILARINA DANIŞMANLIK:

1. Princeton University Press.
2. Stanford University Press.
3. Ohio University Press.
4. Indiana University Press.
5. Prentice-Hall.
6. Macmillan.
7. Harvard University Press.
8. Middle East Institute.

G. GEORGE WASHINGTON ÜNİVERSİTESİ'NDEKİ GÖREVLERİ:

1. Junior College:
 - a) Committee on Admissions and Advanced Standing, 1950.
 - b) Dean's Council, 1951-1953.
2. Columbian College:
 - a) Dean's Council, 1948-1949, 1958-1960.
 - b) Social Sciences Education Committee, 1950-56 (chairman 1955-1956).
 - c) Committee on Language Requirements, 1951.
 - d) Committee to Evaluate the Columbian College Curriculum, 1951-1955 (Tupper Com.)
 - e) Committee to Evaluate the Columbian College Curriculum, 1965-1966 (Financial Com.)
 - f) Committee on Judaic Studies, 1971-1985.

3. School of Government:

- a) Dean's Council, 1950-1952.
- b) Committee on Admissions, 1956.
- c) Committee on Curriculum in International Affairs, 1962-1964.
- d) Adviser to about 100 B. A. and M. A. students in International Affairs, 1949-1960.

4. School of Public and International Affairs:

- a) Self-Study Project Coordinator, 1965-1966.
- b) Committee on Programs and Curriculum, 1965-1969 (chairman 1969), 1974-1978.
- c) Committee on Promotions and Tenure, 1969-1970, 1974-1977.
- d) Committee on Middle East Studies, 1979-1986 (chairman pro tem, 1986).

5. Graduate Council:

- a) Committee on New Fields and Masters, 1952.
- b) Committee on Language Requirements, chairman 1955.
- c) Dean's Council, 1958-1961.
- d) Committee on the Ph. D. in International Relations, chairman 1958.
- e) Acting Dean, 1961-1962, spring semester.
- f) Committee on the Establishment of a Graduate School of Arts & Sciences, 1965-1976.

6. Graduate School of Arts and Sciences:

- a) Dean's Council, 1967-1970.
- b) Committee on the Composition of the Faculty, chairman 1968-1969.

7. University Committees:

- a) Committee on Religious Life, 1953-1955, 1967-1977.
- b) Committee on Research, 1953, 1976-1977.
- c) Committee on Sponsored Research, 1976-1977.
- d) Committee on Research on Humans, 1976-1977.
- e) Library Committee, chairman 1954-1959.
- f) Steering Committee on Equal Opportunity Program, 1968-1970.

8. Faculty Senate:

- a) Member, 1960-1964, 1971-1972.
- b) Executive Committee 1962-64 (chairman 1962-1963), 1971-1972.
- c) Committee on Salary, Appointment and Promotion Policies, chairman 1961-1962.
- d) Committee on Student Relations, 1965-1966.
- e) Committee on Ethics and Academic Freedom, 1968-1969.
- f) Committee on Review the Faculty Organization Plan, 1968-1970.
- g) Special Committee on Non-Concurrence and Code Violations, 1969-1970.

- h) Committee on Student Financial Aid, chairman 1976-1977.
 - i) Committee on Research, chairman 1976-1977.
 - j) Committee on the Libraries, 1973-1975, 1979-1986.
9. Phi Beta Kappa, GWU Chapter-Historian 1950, Treasurer 1951-1952, Secretary 1952-1953, vice-president 1954-1955, president 1956-1958.
10. History Department -various committees- chairman, 1960-1964, 1969-1970.
11. Advisory Council on the National Law Center, 1965-1972.
12. Delta Phi Epsilon (Foreign Service Fraternity) - Faculty Adviser, 1948-1949.

PROF. DAVISON'UN ESERLERİ:

A. KİTAPLARI:

1. *Reforms in the Ottoman Empire, 1956-1876*. Princeton: Princeton University Press, 1963. xiv + 479 pp.

Second printing, with new forward and additional bibliography, New York: Gordian Press, 1973. xviii + 483 pp.

2. *Turkey. (The Modern Nations in Historical Perspective)*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice- Hall, 1968.x+181pp. Second Printing, 1974.

3. *Turkey: A Short History*. Walkington (England): Eothen Press, 1982. (A republication of the preceding title, with new introduction.)

4. *Turkey: A Short History*. Second edition. Huntingdon, England: Eothen Press, 1988. x + 206 pp. (With a new chapter, principally by C. H. Dodd, on the years 1967 to 1988, plus updated bibliography.)

5. *Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923: The Impact of the West*. Austin TX: University of Texas Press, 1990. xx + 279 pp. Published also London: Saqi Books, 1990. xx + 279 pp.

B. ORTAK YAYINLANAN KİTAPLARI:

1. "Turkish Diplomacy from Mudros to Lausanne," pp. 172-209 in Gordon A. Craig and Felix Gilbert, eds., *The Diplomats, 1919-1939*. Princeton: Princeton University Press, 1953.

Rebuplished in two volumes, paper. New York: Atheneum, 1972.

2. "The Middle East Since A. D. 1450," pp. 362-382 (Section S) in American Historical Association, *Guide to Historical Literature*. New York: Macmillan, 1961.

3. "Environmental and Foreign Contributions to the Political Modernization of Turkey", pp. 91-116 in Dankwart A. Rustow and Robert E. Ward, eds., *Political Modernization in Japan and Turkey*. Princeton: Princeton University Press, 1964.

4. "The Middle East", pp. 406-437 in Shirley H. Engle, ed., *New Perspective in World History*. Washington, D. C.: National Council for the Social Studies, 1964.

5. "The Advent of the Principle of Representation in the Government of the Ottoman empire", pp. 93-108 in William R. Polk and Richard L. Chambers, eds., *Beginnings of Modernization in the Middle East: The Nineteenth Century*. Chicago: University of Chicago Press, 1968.

6. "Nationalism as an Ottoman Problem and the Ottoman Response", pp. 25-26 in William W. Hadad and William L. Ochsenwald, eds., *Nationalism in a Non-National State: The Dissolution of the Ottoman Empire*. Columbus, Ohio: Ohio State University Press, 1977.

7. "The Search for Sources", pp. 88-89 in Moshe Davis, ed., *With Eyes Toward Zion: Scholars Colloquium on America-Holy Land Studies*. New York: Arno Press, 1977.

8. "The Turks in History", Chapter I (pp. 19-41) in Esin Atil, ed., *Turkish Art*. Washington, D. C. : Smithsonian Institution Press, 1980.

9. "The First Ottoman Experiment with Paper Money", pp. 243-251 in Osman Okyar and Halil İnalçık, eds., *Social and Economic History of Turkey (1071-1920)*. Ankara: Hacettepe University, 1980.

10. "Atatürk's Reforms: Back to the Roots", pp. 28-56 in Osman Okyar, ed., *Atatürk and Turkey of the Rebulican Era*. Ankara: Union of Chambers of Commerce, 1981.

The same chapter, translated into Turkish as "Atatürk'ün Siyasi Reformları ve Tanzimat", pp. 28-56 in Osman Okyar, ed., *Atatürk ve Cumhuriyet Dönemi Türkiyesi*. Ankara: Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları, 1981.

11. "The Ottoman Empire and the Congress of Berlin", pp. 205-223 in Ralph Melville and Hans-Jürgen Schröder, eds., *Der Berliner Kongress von 1878: Die Politik der Grossmuchte....* Wiesbaden: Steiner Verlag, 1982.

12. "The Millets as Agents of Change in the Nineteenth Century Ottoman Empire", pp. 319-337 in Benjamin Braude and Bernard Lewis, eds., *Christians and Jews in the Ottoman Empire*. New York: Holmes and Meier, 1982.

13. "Vienna as a Major Ottoman Diplomatic Post in the Nineteenth Century", pp. 251-280 in Andreas Tietze, ed., *Habsburgisch-osmanische Beziehungen/Relations Habsbourg-ottomanes*. Vienna: Verlag des Verbandes der Wissenschaftlichen Gesellschaften Oesterreichs, 1985.

14. "The Westernization of Ottoman Diplomacy in the Nineteenth Century", pp. 54-65 in Edward Ingram, ed., *National and International Politics in the Middle East: Essays in Honour of Elie Kedourie*. London: Frank Cass, 1986.

15. "How the Ottoman Government Adjusted to a new Institution: the Newspaper Press", pp. 17-26 in Sabri Akural, ed., *Turkish Culture: Continuity and Change*. Bloomington, IN: Indiana University Turkish Studies 6, 1987.

C. KİTAPÇIK:

1. *The Near and Middle East: An Introduction to History and Bibliography*. Washington, D. C. : American Historical Association, 1959. 49 pp.

D. LİSE ÖĞRETMENLERİ İÇİN EL KİTABI:

1. "Modern Turkish History", pp. 8-13 in *Turkey: History, People and Culture*. Austin, Texas: University of Texas, Center for Middle East Studies, 1985.

E. YAYINLARI (MAKALELER):

1. "The Armenian Crisis, 1912-1914", *American Historical Review* 53:3 (April 1948), pp. 481-505.

2. "Middle East Nationalism: Lausanne Thirty Years After", *Middle East Journal* 7:3 (Summer 1953), pp. 324-348.

3. "Turkish Attitudes Concerning Christian-Muslim Equality in the Nineteenth Century", *American Historical Review* 59:4 (July 1954), pp. 855-864.

4. "European Archives as Source for Later Ottoman History", *Report on Current Research on the Middle East* (1958), pp. 34-45.

5. "The Question of Fuad Paşa's 'Political Testament'", *Belleten* (Ankara) 23:89 (January 1959), pp. 119-136.

6. "Where is the Middle East?" *Foreign Affairs* 38:4 (July 1960), pp. 665-675. Reprinted in Richard Nolte, ed., *The Modern Middle East* (New York, Atherton Press, 1963). Reprinted in *Bobbs-Merrill Reprint Series in Geography*. Reprinted in Don, Peretz, ed., *The Middle East, Selected Readings* (Boston, Houghton Mifflin, 1968), pp. 4-14.

7. "Westernized Education in Ottoman Turkey", *Middle East Journal* 15:13 (Summer, 1961), pp. 289-301. Partially reprinted in L. S. Stavrianos, ed., *The Epic of Modern Man* (Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1966) pp. 239-242.

8. "Yakın Çağ Osmanlı Tarihinin Kaynağı Olarak Avrupa Arşivleri", *Bellekten* (Ankara) 28:110 (April 1964), pp. 311-326. (A Translation of "European Archives", above.)

9. "Fu'ad Pasha", *Encyclopedia of Islam*, 2nd edition, vol. 2, pp. 934-936 (1965).

10. "Hasan Fehmi Pasha", *Encyclopedia of Islam*, 2nd edition, vol. 3, pp. 249-250 (1966).

11. "Archives in the Near East, with Special Reference to Ottoman History", *News From the Center for the Coordination of Foreign Manuscript Copying*, Library of Congress No. 4 (Fall 1968), pp. 2-11.

12. Ottoman History (Post-1789)", ("State of the art, VI"), *Middle East Studies Association Bulletin* 4:1 (15 February 1970), pp. 1-14.

13. "Mary Mills Patrick", in *Notable American Women, 1607-1950*, ed. Edward T. James et., al. (Cambridge, Mass., Belknap Press, 1971), vol. 3, pp. 25-26.

14. "The Historian and Peace", *Journal of Religious Concern*, vol. 1 (Fall, 1973), pp. 3-5.

15. "The Turkish Republic: Fifty Years of Peace", *World Affairs* 136:2 (Fall 1973), pp. 164-180.

16. "Ottoman Diplomacy at the Paris Congress (1856) and the Question of Reforms", in *VII: Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler*, vol. 2 (Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1973), pp. 580-586.

17. "Summation", *After the Settlement: New Directions, New Relationships* (Middle East Institute, 28th Annual Conference, October 1974), pp. 77-78. (On prospects for the Middle East After settlement of the Palestine question.)

18. "Ka'ime", *Encyclopaedia of Islam*, 2nd. edition, vol. 4, pp. 460-461, (1975), (on paper money in the Ottoman Empire.).

19. "The Post-Prandial Musings of a Historian Who has been Working in the Ottoman Archives", *Middle East Studies Association Bulletin* 10:1 (February, 1976), pp. 1-10. (Presidential address to the Association, 1975 annual meeting).

20. "Longevity in Memoir Titles Concerning the Ottoman Empire", *Turkish Studies Association Bulletin* (October, 1976), pp. 4-6.

21. "'Russian Skill and Turkish Imbecility:' The Treaty of Kuchuk Kainardji Reconsidered," *Slavic Review* 35:3 (September, 1976), pp. 463-483.

22. "Research Note: Ottoman Documents in the National Archives in Washington", in *Turkish Studies Association Bulletin* No. 4 (May 1978), pp. 1-2.

23. "The Records of the American Peace Society", *World Affairs* 141:2 (Fall 1978), pp. 177-182.

24. "The 'Dosografa' Church in the Treaty of Küçük Kaynarca", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London* 42:1 (1979), pp. 46-52.

25. "The Secret Report on the Congress of Berlin", "Tarih Dergisi (Historical Journal), University of Istanbul, 32 (March 1979), pp. 639-652.

26. "Küçük Kaynarca Antlaşmasının Yeniden Tenkidi" (A New Appraisal of the Treaty of Kuchuk Kaynardja), *Tarih Enstitüsü Dergisi* (Historical Institute Review) no. 10-11 (1979-1980), pp. 343-368. (A translation of "Russian Skill", above.)

27. "Kuchuk Kaynardja, Treaty of (1774)", in *The Modern Encyclopaedia of Russian and Soviet History*, vol. 18 (1980), pp. 140-143.

28. "The Question of Âli Paşa's Political Testament", *International Journal of Middle East Studies* 11:2 (April 1980), pp. 209-225.

29. "The Image of Turkey in the West, in Historical Perspective", *Turkish Studies Association Bulletin* 5:1 (March 1981), pp. 1-6.

30. "Halil Şerif Paşa, Ottoman Diplomat and Statesman", *Journal of Ottoman Studies / Osmanlı Araştırmaları* II (1981), pp. 203-221.

31. "Peaceful Foreign Relations: An Achievement of Atatürk", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (Review of the Political Science Faculty of Ankara University) 36: 1-4 (1981), pp. 167-178.

32. "Mondrostan Lozan'a kadar Türk Siyaseti", *Ankara Üniversitesi D. T. C. Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi* (Journal of Historical Research of Ankara University Language-History-Geography Faculty) 14:24 (1981-1982) (published 1983), pp. 81-112. (A translation of "Turkish Diplomacy from Mudros to Lausanne")

33. "Why Would Âli Pasha Promise to Support a Child in France Named Ali?" *Turkish Studies Association Bulletin* 8:2 (September 1984), pp. 1-4.

34. "Pickett, Clarence Evan", pp. 748-751 in Harold Josephson, ed., *Biographical Dictionary of Modern Peace Leaders*. Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1985.

35. "The Ottoman-Greek Frontier Question, 1876-1882, from Ottoman Records", pp. 185-204 in Association International des Etudes du Sud-Est Européen, Comité d' Etudes du Sud-Est Européen, *Symposium Historique International, La dernière phase de la crise orientale et l'Hellénisme (1878-1881)*, Volos: 27-30 Septembre 1981, Actes. Athens, 1983.

36. "Midhat Paşa and Ottoman Foreign Relations", *Journal of Ottoman Studies / Osmanlı Araştırmaları* V (1986), pp. 161-173.

37. "The Ottoman Dimensions. Comment on Landau and Öke, 'Ottoman Perspectives on American Interests in the Holy Land,'" pp. 303-307 in Moshe Davis, ed., *With Eyes Toward Zion-- Volume II: Themes and Sources in the Archives of the United States, Great Britain, Turkey and Israel*. New York: Praeger, 1986.

38. "Halil Şerif Paşa: The Influence of Paris and the West on an Ottoman Diplomat", *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies* VI (1986), pp. 47-65.

39. "Osmanlı Türkiye'sinde Batılı Eğitim", *Bellekten* (Ankara) 51:200 (August 1987), pp. 1031-1044. Trans. by Mehmet Seyitdanlıoğlu. (A translation of "Westernized Education").

40. "Could the ABCFM Mission in Istanbul Have Bought the Dutch Chapel in 1847?" *Dear Friends* (Istanbul) no. 759 (2 September 1987), pp. 3-4.

41. "Jamal-al-Din Afgani: A Note on his Nationality and on his Burial", *Middle Eastern Studies* 24:1 (January 1988), pp. 110-112.

42. "The Treaty of Kuchuk Kaynardja: A Note on its Italian Text", *The International History Review* 10:4 (November 1988), pp. 611-621.

43. "The Modernization of Ottoman Diplomacy in the Tanzimat Period", pp. 1141-1151 in *IX. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 21-25 Eylül 1981, Kongreye sunulan bildiriler. II. Cilt*. Ankara:

Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988. (This is an earlier version of "The Westernization of Ottoman Diplomacy").

44. "Preotsenka na Kiuchukkainardjiiskia Dogovor", *Balkanistika* (Sofia) 3 (1989), pp. 53-68. (A translation of "Russian Skill").

45. "The Turkish Constitution of 1982 as a Reflection and a Reminder of Turkish History", pp. 63-77 in *Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. DR. İsmail Ercümen'd Kuran'a Armağan)* 27: 1-2 (1989), pp. 63-77.

46. "The French Language as a Vehicle for Ottoman Reform in the Nineteenth Century", pp. 125-140 in Jean-Louis Bacquè-Grammont and Edhem Eldem, editors, *De la Révolution Française a la Turquie d'Atatürk: La modernisation politique et sociale...* Actes des Colloques d'Istanbul (10-12 mai 1989). Istanbul and Paris: Editions Isis, 1990.

47. "Teaching History with Songs and Doggerel", pp. 16-18 in *Perspectives: American Historical Association Newsletter* 28:8 (November 1990).

48. "The Ottoman Boycott of Austrian Goods in 1908-1909 as a Diplomatic Question", pp. 1-28 in Heath W. Lowry and Ralph S. Hattox, editors, *IIIrd Congress on the Social and Economic History of Turkey (Princeton University, 24-26 August 1983), Proceedings*. Istanbul, Washington, Paris: Isis Press, 1990.

49. "Midhat Pasha", *The Encyclopaedia of Islam*, New Edition, vol. VI. pp. 1031-1035. Leiden: E. J. Brill, 1991.

50. "The Last Class of the Term: Summarizing Western Civ.", *The History Teacher* 24:4 (August 1991), pp. 471-473.

51. "Scholarly Research and Felicitous Juxtaposition", *Friends of the Libraries*, The George Washington University 7:2 (January 1992), p. 2.

52. "Britain, the International Spectrum, and the Eastern Question, 1827-1841", *New Perspectives on Turkey* no. 7 (Spring 1992), pp. 15-35.

53. "Western Publications on the Tanzimat", pp. 511-532 in Hakkı Dursun Yıldız, ed., *150. Yılında Tanzimat* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1992).

54. "Türkiye'nin Batı'daki Tarihsel İmaji", *Tarih ve Toplum* 19:109 (Ocak 1993), pp. 34-38.

55. "Effect of the Electric Telegraph on the Conduct of Ottoman Foreign Relations", pp. 53-56 in Caesar E. Farah, ed., *Decision Making and Change in the Ottoman Empire* (Kirksville MO: Thomas Jefferson University Press, 1993).

56. "Turkish Attitudes Concerning Christian-Muslim Equality in the Nineteenth Century", pp. 61-86 in Albert Hourani, Philip S. Khoury, and Mary C. Wilson, eds., *The Modern Middle East* (London: Tauris Readers, 1993; Berkeley: University of California Press, 1994).

57. "Ottoman Diplomacy and the Ending in 1869 of the Crisis with Greece Caused by the Rebellion in Crete of 1866-69", pp. 1193-1203 in *X. Türk Tarih Kongresi* (September 1986) *Sunulan Bildiriler* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993).

58. "The Beginning of Published Biographies of Ottoman Statesmen: The Case of Midhat Pasha", pp. 59-79 in Hans Georg Majer and Raoul Motika, eds., *Türkische Wirtschafts- und Sozialgeschichte von 1071 bis 1920. Akten des IV. Internationalen Kongresses*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag, 1995.

F. ELEŞTİRİLERİ VE İNCELEMELERİNİN BASILDIĞI VEYA YER ALDIĞI DERGİLER

1. American Historical Review.
2. Journal of Modern History.

3. Journal of Bible and Religion.
4. Middle East Journal.
5. World Affairs.
6. Middle Eastern Affairs.
7. Freedom and Union.
8. Washington Post.
9. American Slavic and East European Review.
10. Lands East.
11. American Scholar.
12. Foreign Service Journal.
13. Asian Student.
14. Political Science Quarterly.
15. Journal of the American Oriental Society.
16. Slavic Review.
17. International Journal of Middle East Studies.
18. History: Reiews of New Books.

II. ESERLERİNİN İNCELENMESİ

A. "ESSAYS IN OTTOMAN AND TURKISH HISTORY, 1774-1923: THE IMPACT OF THE WEST"

"Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923: The Impact of the West" (Osmanlı ve Türk Tarihine Ait Makaleler: Batı'nın Tesiri) adlı eseri; Austin Texas'da: Texas Üniversitesi Basımevi'nde 279 sahife olarak 1990 yılında yayımlanmıştır. Aynı eser Londra'da da Saqi Books tarafından yine aynı yılda ve aynı sayfa sayısında basılmıştır.

Eserin İçeriği:

Giriş:

19. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu geniş bir alana yayılmıştı. Sınırları Fas hariç Kuzey Afrika'nın tamamını, tüm Balkan yarımadasını, Anadolu, Suriye, Irak ve Arap yarımadasını kapsıyordu. Ancak, çoğu yerde nüfûzu zayıftı. Bu topraklarda pek çok halk vardı. Türkler bunların yarısından biraz daha azdı. Gittikçe artan ölçüde Avrupa gücünün egemen olduğu ve Millîyetçi duyguların kıskırtıldığı bir dünyada, bu çok uluslu Osmanlı devleti ayakta kalmaya çabaladı. Ayakta kaldığı son yarım yüzyılda daha uzun yaşayabilme arayışıyla hem başarılar elde etti hem de başarısızlığa uğradı. Ancak I. Dünya Savaşı yenilgisini yaşadıkten sonra, tamamıyla yıkıldı. Osmanlı Devleti'nden sonra gelen devlet, Türkiye Cumhuriyeti'ydi. Bu devlet, eski İmparatorluğun Anadolu çekirdeğinde kuruldu.

Bu ciltteki ilk makale hariç, tüm makaleler, Türk tarihinin geniş bir özetini sunmaktadır. Ayrıca, Osmanlı'nın bu dönemdeki düşüşü ve reformlar ve Cumhuriyetin doğuşu ile ilgili gelişmeler ve bu dönemdeki olaylar incelenmektedir. Avrupa'nın modern tarihi genellikle 1789'da Fransız İhtilâli'nin başlamasından itibaren alınmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun modern tarihinin başlangıcı bazen ihtilâlin yarattığı dramatik bir olaya bağlanmaktadır. Bu olay Napolyon'un 1798'de Mısır'ı işgalidir. Fakat başlangıç rahatlıkla

1774'e atılabilir. Bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya tarafından büyük yenilgiye uğratılmasının ardından imzalanan barış antlaşmasının yılıdır. Bu olay Osmanlı Sultanlarını batılılaşma reformları için daha ciddi çabalara itmiştir. Makaleler dizisi bu nedenle Küçük Kaynarca antlaşmasıyla başlar. 1923 Lozan antlaşmasıyla sona erer. Lozan antlaşması, bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini atmıştır. Bu kitap daha çok politik ve diplomatik gelişmelere değinmektedir. Ayrıca Osmanlı dinsel dünyasının, entelektüel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla da ilgilenmektedir. Bu makalenin onbiri, farklı amaçlar için yazılmış, ilk olarak 1948'den başlayarak otuzüç yıllık süre içinde pek çok yerde yayınlanmıştır. Burada ilk defa toplanmış ve tekrar ortaya çıkarılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'na elektrik telgrafının girilmesiyle ilgili olan yeni bir çalışma da dahil edilmiştir. Her makale kendi başına ayrı makale olduğu için zaman zaman bazı yerlerde ortak konular vardır.

Makaleler (essays) birbirinden bağımsız olmalarına rağmen, ortak bir konuyla ilişkilidir. Kasdî olmayan bu ilişki Osmanlı tarihinin bu yıllardaki akışından doğmaktadır. Her makale değişikliklerle ilgilidir. Bu değişiklikler her olayda Batının etkisiyle gelen değişikliklerdir. "Türkiye'nin Politik yönden Modernleşmesine Dış ve İç Etkilerin Katkısı" makalesi batı etkisi üzerinde en spesifik olarak duran makedir. Fakat bütün makaleler doğrudan veya dolaylı olarak Batı'yla temastan dolayı ortaya çıkan değişimini yansıtmaktadır.

Davison'a göre, Osmanlılar için, modern dönemde Batı, doğal olarak Avrupa'ydı. Amerika uzak ve ilgisizdi. Amerikan bireylerin Osmanlı toplumu üzerinde biraz etkisi oldu. Fakat bu etki mütevazıydı. Genel olarak Avrupa, biraz Fransız ağırlıklı küçük küçük devletlerin halklarının oluşturduğu batı uygarlığı demektir. Bu devletlerin çoğunda teknoloji ve endüstri hızla gelişmekteydi; daha belirgin olarak, Avrupa büyük güçler, uluslararası ilişkilere egemen olan ve kendilerine "Concert of Europe" diyen devletler demektir. 18. yüzyıldan 1861'e kadar "Penterchy of Europe" idiler-Britanya,

Fransa, Avusturya, Prusya ve Rusya, sonra tek bir krallık olduğunda 6. güç olarak bu gruba İtalya da eklendi. 1871'de ise Birleşik Almanya İmparatorluğu Prusya'nın yerini aldı. Rusya bu batılı grubun bir üyesiydi, Avrupa büyük güç politikasının tam katılımcısıydı ve ayrıca Büyük Petro'nun zamanından beri bilinçli olarak ilkönce ordunun, sonra Rus hayatının diğer yönlerini batılılaştıran bir ülkeydi. 1917'deki Bolşevik İhtilâli'nden sonra Rusya, "Doğu" olmak için büyük ve güçlü arkadaşlarından ayrıldı. "Mondros'tan Lozan'a Türk Diplomasisi" makalesinde "Doğulular" olarak geçmektedirler. Türkler savaş sonrası Millîyetçi mücadelede bağları batılı Avrupa güçlerini tercih eden "Batılılar"dan farklı olarak Rusya'ya yardımlaşma ve işbirliği penceresinden bakmaktaydılar.

Davison'un bu eseri oniki değişik makaleden oluşmaktadır. Eserin giriş kısmında özetlendiği gibi bu eserde Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan, çöküşüne, Avrupalı güçlerin Osmanlı Devletine karşı yaptığı fütursuz ve acımasız eleştirilerini, haksızlıklarını ve Küçük Kaynarca Antlaşması'nda da çok açık olarak arşiv belgeleriyle detaylı olarak izah etmiştir.

B. TURKEY: A SHORT HISTORY

"Turkey: (The Modern Nations in Historical Perspective)". (Türkiye: Tarihî Perspektif içinde Modern Milletler/Uluslar) Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1968, 181 sahife. İkinci baskı 1974'de yapılmıştır.

"Turkey: A Short History". (Türkiye'nin Kısa Tarihi) Wokington: Eothen Press, 1982. Yukarıdaki başlıkla ve yeni bir ön-sözle basılmıştır.

"Turkey: A Short History". (Türkiye'nin Kısa Tarihi) İkinci baskı. Huntingdon, England: Eothen Press, 1988. (Özellikle R. H. Davison tarafından 1967-1988 yıllarını içeren yeni bir bölüm ve güncelleştirilmiş ilavelerle birlikte).

Eserin İçeriği:

Giriş

Modern Türkiye Doğu Anadolu'da kavimlerle başlayan 2000 yıllık Türk tarihinin mirasçısıdır. "Türkiye: Kısa Tarihi" onların Batı'ya göçünü, Anadolu'da gelişen Selçuk Saltanatı'nın kuruluşunu, Selçuklu Devleti'nin kalıntılarından güçlü Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişini yeniden nakletmektedir. Osmanlı sultanları ve vezirleri ordularıyla İstanbul'u, Viyana'ya kadar tüm Avrupa'yı, Arap Güney-Batı Asya'yı ve Kuzey Afrika'yı fethettiler. 16. yüzyılda zirveye ulaşan İmparatorluğun parlak uygarlığı Avrupa ile mukayese edildiğinde bunu izleyen üçyüz yılda gerilemeye başladı. Bunu Batılılaşma izledi. Lâik etkiler İslâmî etkilerle karıştı. I. Dünya Savaşı İmparatorluğu çatırdattığında, güçlü bir Türkiye Cumhuriyeti ortaya çıktı. Bu Cumhuriyet'in önderliğini Mustafa Kemâl Atatürk yapıyordu. Profesör Davison detaylı bir şekilde modern Türkiye'de meydana gelen çarpıcı değişiklikleri ve gelişen bir ulus olarak ülkenin karşı karşıya geldiği ciddi problemleri açıklamaktadır.

The American Historical Review gözüyle bu kitap; "yeni bir öğrencinin ellerine rahatlıkla verilebilecek ve daha ileri seviyede bir öğrencinin de yararlanabileceği, zevkle okuyabileceği bir eser" olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti 1923'de kuruldu. Ulusal Bağımsızlık için zorlu bir mücadeleden sonra 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntılarından ortaya çıktı. Modern Türkiye halktan, kurumlardan ve İmparatorluğun kültüründen çok şey miras olarak aldı. Ayrıca o kadar devrimci değişiklikler yaptı ki, yeni bir ulus ortaya çıktı. Devamlılık ve değişiklikler bu kitabın konusudur. Bunlar: Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu, yükselişi, yıkılışı, batılılaşma süreci, Cumhuriyet'in kuruluşu ve gelişmesi.

Modern Türkiye Atatürk'ün kurduğu, temelini attığı, onun izlerini ebediyete kadar takip eden, eğitim ve gelenekler yoluyla ta-

nıyan genç, dinamik insanlardan oluşmaktadır. Ancak Türkiye hâlâ onun gölgesinde yaşamaktadır. Resmi her yerdedir. Ölümünden beri Türkiye uzun bir yol katettiyse de Atatürk'ün bıraktığı rehber ilkeler izlenmektedir: Türkler'e ait olan toprak açısından sınırlı bir ulusal devletin kurulması ve korunması, Türklere millî bilincin aşılınması; devlette, hukukta ve eğitimde İslâm'ın hakimiyetinin kalkması, yalnızca maddî bilincin aşılınması; devlette, hukukta ve eğitimde İslâm'ın hakimiyetinin kalkması, yalnızca maddî hayatın değil, ayrıca kurumların, kafaların ve adetlerin batılılaştırılması; ekonominin hızlı gelişimi; sınıf ayırımından kaçınılması ve dayanışma bilincinin artması Hükûmetin cumhuriyet rejimine bağlı kalarak ve son olarak barışçıl dış ilişkilerin sürdürülmesi ilkeleri esas teşkil etmektedir. Atatürk tabii ki bu politikaları teşvik etmekte ve uygulamakta yalnız değildi. Yaptıklarını, kendisinden önceki bir yüzyıllık reform çabasının sağladığı temel olmaksızın başaramazdı. Türkiye'nin kurulmasında başlıca itici güç yukardaki hedefleri teşkil eden ve bazıları özellikle ulus-devlet, lâikleşme ve Cumhuriyet özellikle ona aittir. Atatürk'ün ortaya attığı politikalar Modern Türkiye'nin çerçevesini rahatlıkla çizmektedir.

Davison'un bu eseri dokuz değişik makaleden oluşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar olan gelişmeleri objektif ve akıcı üslûpla özetlemiştir. Cumhuriyet'in kurulmasından ve Atatürk Türkiye'si'ne kadar olan dönemi, batılı tarihçi gözüyle yorumsuz olarak aktarmıştır.

C. REFORM IN THE OTTOMAN EMPIRE, 1856-1876

"Reform in The Ottoman Empire, 1856-1876" (Osmanlı İmparatorluğunda Reform) Princeton: Princeton University Press, 1963 (479 sahife).

(New York): Gordian Press tarafından 1973'de yeni giriş ve ek bibliyografya birlikte 483 sahife olarak tekrar basılmıştır.

Eserin İçeriği

Giriş

"XVIII. yüzyıl içinde Osmanlıların reformist batılılaşma hareketleri ilk pırlırtısını bu dönemde gösterdi, tabii olarak bu yenilik Silahlı Kuvvetlerin yeniden düzene konulmasıyla alâkalıydı. Yeniçeri ağalarının başıbozukluğu ve kanunlara saygısızlıkları birçok padişahı kaygılandırıyordu. XVII. yüzyılın başlarında Padişah IV. Murat yeniçerileri bir dereceye kadan dizginledi". Yeniçerilerin ıslahı veya ortadan kaldırılması ihtiyacı, Avrupa'nın silâh ve techizat üstünlüğü ve Osmanlıların 1683'de ikinci kez Viyana'yı kuşatıp tekrar geri çekilmesi ordu için iyi bir ders, aynı zamanda acı bir gerçeği de ortaya çıkardı. Padişahlar ve baş vezirler batının askerî bilgisinden istifade edebilmek için batıya döndüler. Fransız maceraperest Bonneval kendisini padişaha birçok silahlı kuvvetler savunma hatlarında deneyimli bir uzman olarak takdim etti ve Türk uyruğuna geçti, Ahmet Paşa adıyla Osmanlı topçu kıtalarını yeniden organize etmekle görevlendirildi. Onun çabaları çok kısa ömürlü sonuçlar elde etti (verdi), belki de öyle lanse edildi, bununla birlikte Osmanlılar'ın sisteminde resmî olarak ilk batılılaşma bu ilk örnekle teyit edildi. Otuz yıl sonra Fransa'da önceleri memur olarak çalışan Macarlı Baron de Tott, Osmanlı İmparatorluğu topçu birliğinde eğitimlik, bahriye sınıfındaki personele de matematik dersleri verdi. 1774'de Rusya ile yapılan şiddetli savaş ve *Küçük Kaynarca* Antlaşması'nın imzalanmasına mecbur edilen bu acı durum neticesi, tekrar askerî reform ihtiyacını gündeme getirdi, bu vesile ile Padişah I. Abdülhamit Han (1774-1789) ve Baş Vezir Halil Ahmet Paşa'nın müdrük ve gayretli çalışmalarıyla, Fransız uzmanların rehberliğinde ordunun ağır silahlar sınıfının, istihkâm ve topçu birliğinin Avrupa tarzında yenilenmesini sağladı ve bu amaçla çok geçmeden askerî mühendislerin yetişmesi ve eğitilmesi için bir de okul kuruldu.

Prof. Davison'un eseri, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasî, entelektüel, sosyal ve ekonomik tarihî unsurlarını içermektedir, fakat yoğunluk reformdan sonraki dönemin siyasî ve idarî yönleri üze-

rinedir. "Siyasî tarih üzerine çok şeyler yazıldı fakat bunların çoğu Avrupa gücü veya Balkan insanları bakışı açıısından, ama Osmanlı açısından yazılmaya daha fazla ihtiyaç vardır" demektedir. Berkes'in, Lewis'in, Mardin'in, Tanpınar'ın, Tansel'in ve diğerlerinin entelektüel (aydınlar) tarihi çok önemli katkılarda bulundu. Onların öncelikli alâkası (ilgisi) tabiatıyla, meşhur kişilerin üzerineydi, fakat aydınlar bu konuda azınlıktaydı. Birisi kalabalık arasında Osmanlı mevzularını okumamış olduğu hakkında fikrinizi sorarsa, buna cevap vermek zorlaşır. Cevapları muhtemelen sosyal ve ekonomik tarih çalışmalarında görülmelidir ve hâlâ bunlar için başındadırlar ve nihayet onlar büyük mükâfaatlar arzedecektir".

Davison'a göre: "Gerçekten bazı cevaplar mahallî tarih çalışmalarından ortaya çıkacaktır. Osmanlı İmparatorluğu o kadar geniş ve içindeki toplum öyle farklıydı ki, bölgeleri, şehirleri, kasabaları ve köyleri sadece araştırılmasıyla çeşitli parçalardan meydana gelen eser birbirine birleştirilebilir. Mahallî tarih sadece zamanın atmosferi için değil aynı zamanda reform (yenilik) müddetinin (döneminin) başarısızlıkları ve başarılarının gerçek takdiri içinde önemlidir. Araştırma objesi olarak Bosna'nın rençberi, Irak'ın kabile üyesi, İzmir'in taciri, Tokat'ın şehirlisi, Halep'teki ulemanın müridi, Anadolu platosundaki köylünün karısı ve ailesi, Yunan (Grek) papazı veya Bulgar toplumunun yaşadıkları yer olacaktır".

İstanbul'da ve başka yerlerde reform cihetinde basitçe neler, niçin, nasıl yapıldığı hakkında biraz daha fazla bilmemiz, öğrenmemiz gerekir. Tanzimat'ın önde gelen adamları kuşkusuz Osmanlı İmparatorluğu'nu güçlendirmek ve korumak için kendilerini bu yola adadılar. Ancak niyetlerini, düşüncelerini harekete geçirmekte, karar vermekte ve neleri söylediklerinden ziyade, neleri yaptıklarında bir faktör olarak kişisel çıkarları üzerine sorular giderek çoğalmaya başladı. Bu konuda araştırma yapan çoğu âlimlerin eserlerinin bibliyografyaları ekte belirtildi ve bunlar doğru yargıya ulaşmak için devlet memurlarının meslek modellerini araştırdı; sınıf yapılarını ve aydın grupları ayırt eden hipotezler geliştirdiler. Bu motivasyon (dürtü) üzerine yapılan ça-

lışmaların ileride neyi göstereceğinden emin olmak için henüz erkendir. Nihayetinde onlar ne gösterirlerse gösterebilirler biz her devlet memurunun kendi pozisyonunda önemli veya önemsiz neyi, niçin yaptıklarını veya neden yapmadıklarını genel olarak daha fazla öğrenmek isteriz. Onların hareketleri İmparatorluk boyunca sadece memurların düşünceleriyle değil aynı zamanda farklı görüşler ve hareketler ışığı altında da değerlendirilecektir. Ali Paşa gizli bir mektubunda: "En mükemmelini yaptığımızı iddia etmiyoruz, fakat kan dökmeden son yıllarda büyük işler başardık. Mahkemelerimiz yeniden organize ediliyor ve idaremiz devamlı geliyor. Bütün ülkelerde olduğu gibi bizde de geçiş dönemindeyiz... Bizim yaptığımız atılımları ve gelişmeleri diğer ülkelerin yapması asırları aldı." Reform taraftarı ve lideri Ali Paşa, şüphesiz yanlı bir hükümdardı. Öyleyse gerçekler nelerdir?

Davison'un bu önemli eseri on bölümden oluşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda 1856-1876 yılları arasındaki yirmi yıllık bir zaman dilimi içerisindeki reform çalışmalarını, çalışmalara öncülük edenleri, anayasanın hazırlanışını ve sultanların ıslahat hareketlerinde hangi tür ve ne derece katkıları olduğunu geniş bir perspektif açısından inceleyerek açıklamıştır. Bu çalışmada beş yüz'ün üzerinde kaynak taramış ve ayrıca okuyucularına referans kitaplar tavsiye etmiştir.

SONUÇ

ABD'li tarihçi Prof. Dr. Roderic H. Davison en verimli çağını Osmanlı ve Türkiye tarihi üzerine kıymetli eserler vererek geçirmiştir. Amerikan vatandaşı olmasına rağmen gençlik yıllarını İstanbul'da geçirdiğinden Osmanlı Tarihine merak sarmış ve adeta Osmanlıların ve Türkiye'nin gönüllü eğitim ve kültür elçisi olmuştur. Şu an Türkiye'yi Avrupa Birliği'nden dışlamak isteyen Batılı devletlerin; 14. yüzyılın başlarından 1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasına kadar Osmanlıları en büyük Avrupa devletlerinden biri olarak kabul gördüklerini Prof. Dr. Davison eserlerinde detaylı olarak kanıtlamaktadır.

Rusya, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı tebaasındaki Rum-Ortodoks ve tüm Hıristiyanların hamisi olduğunu iddia etmesine ve hatta çoğu Avrupa ve yabancı tarihçilerin de bunu Rusya'nın antlaşmadan doğan bir hakkı gibi algılayıp savunmalarına karşılık Prof. Dr. Roderic Davison, İngilizce, Fransızca, Rusça, İtalyanca ve Osmanlıca Antlaşma metinlerinin orijinallerini inceleyerek tarihi gerçeğin böyle olmadığını göstermiştir. Kâtibin yanlış harf yazarak antlaşmayı başından ihlâl ettiğini ve böyle bir hakkın verilmediği halde Rusya tarafından gasp edilmeye çalışıldığını kesin olarak arşiv belgeleriyle ispatlayan yegâne Osmanlı-Türk tarihçisi Amerikalı Roderic Davison olmuştur.

Roderic Davison'a göre; Modern Türkiye, Doğu Anadolu'da kavimlerle başlayan 2000 yıllık Türkiye tarihinin mirasçısıdır. Türkler'in batıya göçünü, Anadolu'da gelişen Selçuk saltanatının kuruluşunu, Selçuklu devletinin kalıntılarından güçlü Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişini nakletmektedir. Osmanlı sultanları ve vezirleri ordularıyla İstanbul'u, Viyana'ya kadar tüm Avrupa'yı, Arap güney-batı Asya'yı ve Kuzey Afrika'yı fethettiler. 16. yüzyılda zirveye ulaşan İmparatorluğun parlak uygarlığı Avrupa ile mukayese edildiğinde bunu izleyen üçyüz yıl içinde gerilemeye başladı. Bunu batılılaşma izledi. Lâik etkiler islâmî etkilerle karıştı. I. Dünya Savaşı İmparatorluğu çatırdattığında, güçlü bir Türkiye Cumhuriyeti ortaya çıktı. Bu cumhuriyetin önderliğini Mustafa Kemâl Atatürk yapıyordu. Profesör Davison detaylı bir şekilde modern Türkiye'de meydana gelen çarpıcı değişiklikleri ve gelişen bir ulus olarak ülkenin karşı karşıya geldiği cîddî problemleri açıklamaktadır.

Prof. Dr. Roderic Davison'un yapıtları, *The American Historical Review* gözüyle; "yeni bir öğrencinin ellerine rahatlıkla verilebilecek ve daha ileri seviyede bir öğrencinin yararlanabileceği, zevkle okuyabileceği bir eser" olarak değerlendirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti 1923'de kuruldu. Ulusal bağımsızlık için zorlu bir mücadeleden sonra 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntılarından ortaya çıktı. Modern Türkiye halktan, kurumlardan

ve imparatorluğun kültüründen çok şeyi miras olarak aldı. Ayrıca o kadar devrimci değişiklikler yaptı ki, yeni bir ulus ortaya çıktı. Devamlılık ve değişiklikler bu tezin konusudur. Bunlar; Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu, yükselişi, yıkılışı, batılılaşma süreci, Cumhuriyet'in kuruluşu ve gelişmesi.

Tarih, bir değişim ve süreklilik olgusudur. Tarihin akışı içinde yeni eskinin ve bugün dünün üzerine kurulur. Cumhuriyetin Tanzimat döneminden aldığı mirasın en önemli ve somut politik yanları bilerek bir yana bırakılmış. İlk olarak, Tanzimatın Batı tipi bir kamu yönetiminin kuruluşunu başlattığı ve bakanlar kurulu, bakanlıklar, onlara bağlı bölümler, aylıkları belirli bir bürokrat ve bürokrasinin en azından bir bölümünü yetiştirmeyi amaçlayan uzmanlaşmış okullar ile bir sistem geliştirme yoluna gidilmiştir. Cumhuriyet yönetimi sistemi, bürokrasiyi ve okulları olduğu gibi almıştır. İkincisi, Tanzimat 1864 tarihli Vilâyet Kanunu ile ve yine Batı modeline, göre yukarıdan aşağıya doğru bir yerel yönetim sistemi getirmiş ve Cumhuriyetin bu sistemi de almış olmasıdır. Üçüncü olarak Sultan I. Mahmut ile Tanzimat devlet adamlarının 1869 reorganizasyonundan sonra oldukça iyi bir niteliğe eriştiği görülen ve II. Abdülhamit, İttihatçılar ve Cumhuriyetin daha da geliştirmeye çalıştıkları Batı tipi orduya değinmek gerekecektir. Bu kurumlar kamu yönetimi, yerel yönetim ve ordu ondokuzuncu yüzyıldan sonra da yalnız kurum olarak değil, kamu yönetimi için de birer yetiştirme yurdu olmuş, bürokratik ve askerî eliti yetiştirmişler, Cumhuriyetin ilk günlerinde elemanlarını sağladığı birer personel kaynağı oluşturmuşlardır.

Dördüncü ve son aşamada da on dokuzuncu yüzyıl reformlarının ister yönetimde, ister eğitimde ve ister hukukta olsun düşünce ve kurumlarda giderek artan bir lâikleşme sürecini başlatmış oldukları izlenmektedir. Yeni Osmanlıların İslâmcı idealizmine karşın 1876 anayasası, daha önceki birkaç Tanzimat döneminde de olduğu gibi lâik bir Batı modeli üzerine kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun lâik bir devlet olmadığı kesinlikle söy-

lenebilir, ama tüm Tanzimat dönemi boyunca lâikleşme akımı süregelmiştir. II. Abdülhamit'in dinsel eğilimleri bile lâikleşme ve lâik Cumhuriyetin temellerini oluşturan laisizm yönelimini durduramamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform "Reform in the Ottoman Empire", Osmanlı ve Türk Tarihine Ait Makaleler ve Batı'nın Tesiri "Essays in Ottoman and Turkish History, 1774-1923: The Impact of the West" ve Türkiyenin Kısa Tarihi "Turkey: A Short History" adlı âbidevi eserlerin, otuzdan fazla kitap bölümünün sahibi ve yetmişin üzerindeki makalenin yazarı olan Prof. Dr. Roderic Davison'un elli yıllık bir tarih araştırma ve tefekkürünün özünü ve neticesini bu çalışmamızda özetlemeye çalıştık.